

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ КООПЕРАТИВНИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В. М. Кепко, к. е. н., доцент

Уманський національний університет садівництва

Практика переведення вітчизняного агропромислового виробництва на принципово нові засади функціонування ефективного багатуукладного сільського господарства на основі різних форм власності і господарювання переконує, що цей процес буде достатньо тривалим і потребуватиме вирішення комплексу проблем. Проте, як свідчить досвід розвинених країн світу і вітчизняна практика, саме розвиток ринкових відносин зумовлює необхідність широкого використання кооперативної форми організації праці.

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні – явище надзвичайно складне, комплексне, вимагає урахування внутрішньої логіки самої кооперації, так і зовнішніх умов її реалізації, що зумовлені специфічною соціально-економічною ситуацією в аграрному секторі економіки країни [2, с. 25]. Нині, коли кооперативний рух в Україні знаходиться на етапі становлення в нових ринкових умовах, особливого значення набуває його теоретичне і практичне обґрунтування.

Однак кооперативи прийшли не до вподоби деяким високим чиновникам, які відверто пропагували про неефективність цієї форми господарювання. Слід нагадати, що кооперативний шлях утверджуватиме позитивний потенціал традиційних засад українського сільського життя [1, с.3].

Питання економічної природи кооперативів і відродження кооперативних організацій в Україні, можливості використання досвіду кооперації зарубіжних країн у вітчизняних умовах ґрунтовно вивчають В. В. Гончаренко, М. Й. Малік, Л. В. Молдаван, О. М. Онищенко, П. Т. Саблук, Г. В. Черевко, В. В. Юрчишин та інші.

Водночас у дослідженнях вчених недостатньо уваги приділяється методологічним підходам щодо визначення перспектив розвитку сільськогосподарських кооперативів, критеріїв оцінки їх діяльності. Значна частина сільськогосподарських товаровиробників ще мало знайома з принципами створення та функціонування справжніх кооперативних організацій.

Переваги кооперативів можуть бути реалізованими за умови, якщо ці підприємства стануть такими по суті, а не лише зміною вивіски. В сучасних умовах вкрай важливим є удосконалення

організаційних методів управління, при цьому необхідно підвищення ролі членів кооперативу в прийнятті рішень: визначення раціональних функцій для працівників, матеріальне і моральне стимулювання праці.

Прикладом ефективного господарювання в кооперативі є СВК «Козацький», єдине в Звенигородському районі підприємство за організаційно-правовою формою. Тут створені сприятливі умови для збереження цілісності господарського використання земель і майна трансформованого КСП.

Переконання учасників сільськогосподарського виробничого кооперативу «Козацький» Звенигородського району Черкаської області у доцільності створення саме кооперативної структури зумовлюється перевагами колективної форми організації сільськогосподарського виробництва за умов збереження за кожним з них права приватної власності на земельну частку (пай) і майновий пай.

Управління діяльністю кооперативу здійснюється на основі самоврядування та гласності із широким залученням його членів. Вищий орган управління – загальні збори. Трудові відносини в СВК «Козацький» регулюються чинним трудовим законодавством, Статутом кооперативу та правилами його внутрішнього розпорядку. Аналіз роботи сільськогосподарського виробничого кооперативу «Козацький» свідчить про цілковиту економічну і соціальну обґрунтованість об'єднання усіх земельних і майнових паїв, належних членам-засновникам кооперативної структури. Попередні підсумки роботи виробничого кооперативу за останні п'ять років підтверджують доцільність відродження і розвитку сільськогосподарських кооперативів. У підприємстві земля використовується в освоєній польовій десятипільній сівозміні. Це забезпечує розміщення посівів кожної сільськогосподарської культури по добрих попередниках, що має важливе значення в одержанні сталих урожаїв.

За досліджуваній період з кожного гектара посівів зернових зібрано в середньому 48 ц. На фермах утримується 600 корів з середньорічними надоями молока від однієї корови 5400–5900 кг. Середньодобовий приріст молодняка ВРХ (в 2012 р. поголів'я молодняка було понад 2000 гол.) становив 512 г, свиней – 380 г (їх поголів'я – 1950 гол.).

Сільськогосподарський виробничий кооператив «Козацький» велику увагу приділяє розвитку соціальної інфраструктури на селі. На балансі кооперативу – дитячий садочок, школа, їдальня, спортивний комплекс. На навчання дітей членів кооперативу

щорічно виділяється понад 30 тисяч гривень. Добре налагоджена в селі і медична служба.

Як одна із форм підприємництва, сільськогосподарська кооперація, на думку керівника СВК «Козацький», повинна розвиватися на основі найбільш важливих принципів: добровільність вступу в члени кооперативу і вільний вихід з нього, демократизації управління, яка ґрунтується на рівноправній участі працівників у керівництві господарською і громадською діяльністю, справедливий розподіл прибутку, а також витрат і збитків між членами кооперативу, обов'язкове відрахування коштів у відповідні фонди розвитку господарства для ведення розширеного відтворення та матеріального стимулювання працівників, фінансування спільних потреб господарства, села і членів кооперативу. Більш того, всі роки економічних перетворень, кооператив – високоєфективне підприємство (прибуткові обидві галузі виробництва).

Одним з напрямків активізації кооперативного руху є науковий підхід до організації освітньої роботи. Свідоме виявлення ціннісних аспектів і інтенсифікація їх в освітній діяльності може служити одним з чинників підвищення його ефективності [2, с. 27].

Таким чином, багаторічний досвід СВК «Козацький» свідчить, що для успішного функціонування необхідне впровадження внутрігосподарського економічного механізму, коли працівники підприємства не лише працюють колективно, але й колективно управляють, поєднуючи колективну відповідальність за наслідки господарювання з індивідуальною відповідальністю кожного працівника за наслідки своєї роботи.

Вважаємо, що кооперація є організаційно-економічною і правовою формою системи ведення сільського господарства і підприємництва. Вона здатна забезпечити захист інтересів селянства, створення умов для зміцнення аграрного виробництва, його інтенсифікації, широкого використання досягнень науково-технічного прогресу, підвищення ефективності виробництва і конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, вирішення соціальних проблем села, зростання доходів членів кооперативу.

Список використаних джерел

1. Береговий В. М. Формування виробничих кооперативів /В. М. Береговий// Економіка АПК. – 2000. – № 11. – С. 31.
2. Валентинов В. Л. Методологічні аспекти дослідження розвитку сільськогосподарської кооперації /В. Л. Валентинов// Економіка АПК. – 2000. – № 9. – С. 30.